a. suve Ahvenamaal, võttis S. oma joonististega osa ka Noor-Eesti kunstinäitusest Tartus. Järgneva talve töötas ta Pariisis Académie Russe'is. 1914. a. suvel sattus S. sõidul Pariisi vaenuliku riigi kodanikuna Saksamaal sõjavangi. — S. on töötanud tänini kõrgema kunstikooli „Pallase" skulptuuriklassi õpetajana, a-st 1929 ühtlasi sama kooli direktorina; ta edutati 1934. a. prof-ks. S-i loomingut on hõlbustanud ta 1931. a. valminud elamu ühes korraliku skulptuuriateljeega Tartus. Ta on viibinud korduvalt välismaareisudel, ms. 1928 Prantsusmaal ja Itaalias, 1929 ja 1939 Soomes, 1935 Rootsis ja Taanis. Kunstiühing „Pallase" liikmena on ta pidevalt osa võtnud kunstinäitusist kodumaal ning eesti kunstinäitusist välismail. S-i väga rikkaliku skulptuurloomingu arengujoon viib üle korduvate ilmevahetuste, viimaseil a-il aina suurema lihtsuse, intellektuaalsuse ja tüsedama omapära poole. Ta looming hõlmab ülekaalukalt üksikfiguure ja kompositsioone, aga ka portreepäid, reljeefe, monumente ja fontääne; kasutatud materjalest on domineerinud pronks, puu ning viimasel ajal graniit. Umb. 1925.—26. a.-ni kajastas S-i plastika eeskätt ekspressionistlikult ilmestatud ja deformeerivaid vormiotsinguid; sellest annavad tunnistust ta väikesed pronksfiguurid a-st 1925 ERM-s Tartus ja Eesti Kunstimuuseumis Tallinnas, 1926 valminud „Madonna" (puu), „Kahekesi" (puu) ja „Dekoratiivne kolmikgrupp", mis saavutas täie tunnustuse S-i esinemisel 1928 Pariisis Salon des Indépendants'is. Selle kõrval on valminud rida Vabadussõjas langenute äärmiselt lihtsakontuurilisi, arhitektooniliselt kavandatud mälestussambaid, mille põhivormiks on enamasti püramiidjas obelisk reljeefkaunististega, näit. Toris (avatud 1923), Palamusel (1924), Türil (1924, S-lt ainult pronksreljeef), Amblas (1925, Saaremaa marmorist obelisk reljeefide ja inglifiguuriga), Puhjas (1925) ja Laiusel (1925, kreeka templi motiiv langenud sõduri figuuriga). Järgneval ajajärgul, umb. a-ni 1930, ilmestavad S-i töid siiras lähenemine loodusvormile, rahulikult voolav kontuurjoon ja sile pinnakäsitlus peamiselt puus teostatud naisfiguurides, nagu „Flora" (1924, ERM-s), „Virginia" (1926, E. Kunstimuuseumis), „Hämming" (1927, müüdud eesti kunstinäitusel Kopenhaagenis 1930), „Andumus" (1928, ERM-s), aga ka 1928. a. tarvitusele võetud uudsest materjalist — puumassist — loodud figuraalseis kompositsioones, nagu „Õnn" (1928, ERM-s), „Purskkaevu" kolmikgrupp (1930, Tartu linna tütarlastegümnaasiumis), „Lott" (1930, punasest kunstkivist, ERM-s) jt. Hiljemini toimus uus murrang ekspressiivse ilmekuse taotlemisel (Adamson-Eric'u, E. Türk'i, J. Vahtra jt. pead a-st 1931, kõik kipsist; kolossaalne „Uppuja pea" graniidist, 1931); see viis järgnevail a-il eeskätt marmori ja graniidi tarvituselevõtmisel omapärase, rangelt kompaktse vormikujunduseni, kus plastiline detail on täiesti alistatud dekoratiivselt tunnetatud üldvormile. S-i figuuride paremikus pääsesid siis mõjule peamiselt masside ja pindade arhitektooniline liigendus, kontuuride rütmiline selgus ning kompositsiooni staatiline hoiak; kohati on aga häirivalt mõjunud nende otsitud poos ja vormiline viimistlematus. Neist töist on mainitavad: „Ema" (marmor, 1933), „Ema lapsega" (graniit, 1935, omandatud 1937. a. Kaunase muuseumile), „Vaas" (graniidist purskkaevugrupp dr. A. Annist'i aias Tartus, 1936), „Armastajad" (reljeef mustast graniidist, 1936), „Istuv naisfiguur" (marmor, 1937), „À la jaapanlanna" (graniit, 1938), „Valvur" (1939, „Vanemuise" teatris) jt. Peale vabaplastika on S-l valminud veel Vabadussõjas langenute monument Kilingi-Nõmmel (1933, pronksist sõdurifiguuriga), Kohila alevikus (1939), Jõelähtmes (1939), ning rohke arv arhitektoonilist lihtsust ja leidlikkust osutavaid hauasambaid, näit. Jaan Bergmann'ile Paistus (1930), E. Loorits'ale Viljandis (1931), G. Reial'ile Tartus (1933), A. Jõks'ile Nõos (1934, graniidist võimsa „Pietà"-kujuga), K. A. Rütman'ile Rahumäe kalmistul Nõmmel (1938), D. Simm'ile Tartus (1938) jt. — S-i isikupärane looming, mille osatähtsus eesti kunstis on küllaltki suur, on leidnud vähe jäljendajaid.

Koguteos „Kunstiühing Pallas 1918—1933" (1934), lk. 62—69 (E. Ahas); „Varamu" 1939, nr. 7 (V. Vaga); „Nädal Pildis" 1939, nr. 10 (96) (V. Raam); isikl. jm. saadud andmed.

V. Em.

***STAVENHAGEN, Oskar,** balti-saksa ajaloolane, suri 8. VII 1930 Rostockis.

BM 1930, lk. 571—577 (A. v. Transehe).

Eesti biograafilise leksikoni tÃƒÂ¤ienduskÃƒÂ¶ide, 1940, lk. 317